

Vlaams
Parlement

ingediend op **416** (2019-2020) – Nr. 1
9 juli 2020 (2019-2020)

Verslag van de hoorzitting

namens de Verenigde Commissies voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
en voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Maurits Vande Reyde en Inez De Coninck

over het evaluatieonderzoek
van de Vlaamse Toegankelijkheidsverordening
door het agentschap Inter

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maaïke De Vreese, Nadia Sminate, Steven Vandeput, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;
Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;
Koen Van den Heuvel, Brecht Warnez;
Stephanie D'Hose, Tom Ongena;
Celia Groothedde, Jeremie Vaneeckhout;
Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs, Annabel Tavernier;
Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Katrien Partyka;
Emmily Talpe, Carina Van Cauter;
Meyrem Almaci, An Moerenhout;
Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Carina Van Cauter.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel;
Gweny De Vroe, Carina Van Cauter;
Johan Danen, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Tommelein;
Chris Steenwegen, Tine Van den Brande;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichting door Inter.....	4
1.	Situering van de Toegankelijkheidsverordening binnen het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid.....	4
2.	Het onderzoek	6
2.1.	De Vlaamse Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening.....	6
2.2.	Evaluatie van de verordening	7
2.3.	Algemene conclusies en beleidsaanbevelingen	9
II.	Vragen en opmerking van de leden	10
1.	Tussenkoms van Maurits Vande Reyde	10
2.	Tussenkoms van Inez De Coninck	11
3.	Tussenkoms van Yves Buysse.....	12
4.	Tussenkoms van Tinne Rombouts	12
5.	Tussenkoms van Mieke Schauvliege	13
6.	Tussenkoms van Jeremie Vaneeckhout	14
7.	Tussenkoms van Kris Van Dijck	14
III.	Antwoorden	15
IV.	Aanvullende vragen en antwoorden	17
Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be		

De Verenigde Commissies voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering en voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie hielden op 24 juni 2020 een hoorzitting over het evaluatieonderzoek van de Vlaamse Toegankelijkheidsverordening door het agentschap Inter, met Wendy Metten, algemeen directeur Inter, en Kathleen Polders, adviseur Toegankelijkheid en Universal Design.

Het rapport van het evaluatieonderzoek en de gebruikte presentatie zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door Inter

Wendy Metten, algemeen directeur Inter, het expertisecentrum voor toegankelijkheid en universal design, dankt de commissie voor de uitnodiging, en de administratie en de bevoegde ministers voor de opdracht en het vertrouwen. Ze stelt dat dit rapport maar een begin is. Het moet de leden in staat stellen de nodige inzichten te verwerven. De beleidsaanbevelingen die Inter zal geven, zijn ook niet zo samenhangend dat ze al onmiddellijk in de praktijk toepasbaar zullen zijn. Er zullen politieke keuzes moeten worden gemaakt. Men zal daar zeer doordacht en grondig verder mee aan de slag moeten gaan om tot een samenhangend en degelijk Vlaams toegankelijkheidsbeleid te komen.

Wendy Metten had vandaag liever een aantal goedepraktijkvoorbeelden en de situatie qua toegankelijkheid in Vlaanderen belicht, want die is niet goed, ondanks alle inspanningen op de diverse niveaus. Door COVID-19 is het echter onmogelijk om interactief te werken en inlevingsoefeningen te doen, zoals oorspronkelijk gepland.

Dat de leden Inter zeer goed kennen, blijkt uit de vragen uit deze commissie en het parlement. De missie van Inter is het verbeteren van de interactie tussen mens en omgeving. Bij Inter is men ervan overtuigd dat iemand zich maar een persoon met een handicap voelt omdat de omgeving niet is aangepast aan de mogelijkheden. Inter geeft dus ondersteuning om de omgeving bereikbaar, betreedbaar, bruikbaar en begrijpelijk te maken voor iedereen. Het doet dat in de eerste plaats voor de hele samenleving, heel expliciet ook voor de Vlaamse overheid, maar zeker ook voor betrokken provinciebesturen, lokale besturen, projectontwikkelaars, bouwheren die werk willen maken van meer toegankelijkheid in Vlaanderen. Inter is de katalysator tussen beleid, gebruiker en professionals. Het is niet altijd even gemakkelijk, noch beleidsmatig, noch op projectniveau, om de verschillende belangen en inzichten inzake toegankelijkheid met elkaar te verzoenen. Het jaarverslag van Inter geeft meer zicht op wat de organisatie het voorbije jaar heeft gedaan.

1. Situering van de Toegankelijkheidsverordening binnen het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid

Zoals ook uit de studie blijkt, is toegankelijkheid vandaag nog niet gegarandeerd in Vlaanderen. Regels zijn dus heel belangrijk. Als die er zijn, moet ook worden gecontroleerd dat ze worden gevolgd. Dat viel te horen in de focusgesprekken gevoerd met ambtenaren, architecten en andere focusgroepen uit het heel brede terrein van Toerisme, Sport, Welzijn. Ze vinden dat, als er regels zijn, ze goed moeten weten hoe ze moeten worden toegepast. Er moet dus goed worden geïnformeerd en gezorgd voor controle en handhaving. De mensen die dag in dag uit kampen met hun beperkingen en de ontnuchterende vaststelling dat Vlaanderen niet toegankelijk is, geven aan dat die regels vandaag onvoldoende worden gevolgd. Meer dan de helft van die gebruikers geeft aan dat er geen of slechts een lichte verbetering is van de toegankelijkheid sinds de verordening van toepassing is.

Tien jaar geleden besliste de decreetgever (*Parl.St.* VI.Parl. 2008-09, nr. 2011/1 en het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening betreffende toegankelijkheid) om werk te maken van een echte Vlaamse Toegankelijkheidsverordening. Voorheen moest men het stellen met de nationale wetgeving van 1975. Die was dus aan vervanging toe, want ook de samenleving en de mogelijkheden zijn veranderd. Men wou in eerste instantie werk maken van het garanderen van een basistoegankelijkheid. Echte toegankelijkheid is echter meer dan dat minimum. Toen de toegankelijkheidswetgeving van kracht werd, waren er een aantal belangrijke aannames. In feite is de verordening maar op een klein deel van de gebouwen van toepassing, en ook alleen maar in bepaalde gevallen en afhankelijk van grootte en functie. Niet alleen dat gebouw is echter belangrijk: ook de hele omgeving is dat als men integrale toegankelijkheid wil, maar daar doet de verordening vandaag geen uitspraak over. Nog een belangrijke aanname van in het begin betrof de op plan afleesbare elementen. De toegankelijkheidsvereisten moesten immers via de omgevingsvergunning op plan kunnen worden gecontroleerd, wat betekent dat er totaal geen rekening wordt gehouden met inrichting en afwerking, en het zijn vaak net die details in de uitvoering die maken of iets toegankelijk is.

Inter wil naar een leefomgeving met kwaliteit voor iedereen. Natuurlijk wil men een meerwaarde betekenen voor mensen met een handicap of beperking, maar men gelooft ook heel sterk dat iedereen baat heeft bij toegankelijkheid, op elke leeftijd. Een op de vijf mensen is ouder dan 65 jaar. Een gebroken been, een kinderwagen, leveranciers: voor heel veel situaties van veel mensen, die niet op voorhand kunnen worden ingeschat, kan een gebruiksvriendelijke infrastructuur erg helpen. Dat is integrale toegankelijkheid. Voor mensen zonder handicap gaat het over meer gebruikscomfort, maar voor mensen met een handicap is dat een belangrijke basisvoorwaarde om te kunnen doen wat anderen gewoon zijn om te doen.

Mensen hebben ook verschillende rollen. Inter bekijkt een gebouw niet alleen vanuit bezoekersstandpunt. Daar werken of wonen ook mensen, er komen klanten over de vloer. Vanuit die verschillende opzichten bekijkt Inter die integrale toegankelijkheid.

De Toegankelijkheidsverordening is vandaag zo geconcipieerd dat er één moment van aftoetsen is, wanneer de vergunning moet worden verleend. Inter pleit voor een voortdurende aandacht voor toegankelijkheid, van het ontwerp tot en met de uitvoering en zeker op project- of dossierniveau. De thematiek van toegankelijkheid en universal design aantrekkelijk maken voor iedereen vergt heel veel werk en sensibilisering. Men moet er de aandacht op vestigen en zeggen waarom dat een meerwaarde is voor iedereen. Bij Inter merkt men dagelijks in de gewone adviesverlening dat men in het begin altijd heel sterk daarop moet focussen. De mensen moeten gevoelig worden gemaakt voor toegankelijkheid, of ze moeten een verplichting opgelegd krijgen. Dan moeten ze de meerwaarde hiervan voor henzelf kunnen zien, en vervolgens moeten ze de juiste kennis vergaren om die toe te passen in het eigen ontwerp. Voor Inter begint dat met het aangeven hoe ver men wil gaan inzake toegankelijkheid, en dan kan daar samen naartoe worden gewerkt, van ontwerpfase tot en met uitvoering, en zeker ook de evaluatie. Die evaluatie is een heel belangrijke opdracht voor mensen met een handicap, als ervaringsdeskundige. Het is erg belangrijk dat zij hun mening kunnen geven over hoe toegankelijk iets in de praktijk is, niet alleen bij een evaluatie, maar ook op voorhand. Ze moeten heel duidelijk kunnen aangeven wat hun noden en behoeften zijn. Van begin tot einde moet er oog zijn voor toegankelijkheid, met het inbouwen en coördineren van kwaliteitschecks, het betrekken van die ervaringsdeskundigen. Een eindcontrole bij oplevering moet ook steeds mogelijk zijn, zodat de toegankelijkheid ook gegarandeerd is bij de afwerking.

Inter hoopt dat een bijgestuurde Toegankelijkheidsverordening een doeltreffend middel wordt. Flankerend is het ook zeer belangrijk om goed te monitoren en te evalueren. Uit de reacties op deze studie blijkt dat het erg belangrijk is om met cijfers naar buiten te komen, want dat schudt het beleid wakker, aangezien de samenleving dan vraagt of een en ander niet anders kan. Naast het voorgaande is ook incentives geven belangrijk.

Er zijn al heel wat inspanningen gedaan. Sinds midden jaren 90 wordt er al op een heel andere manier naar toegankelijkheid en universal design gekeken. Op Vlaams niveau zijn er stenen verlegd. Wendy Metten verwijst in dat verband op de samenwerking met Het Facilitair Bedrijf, met Sport, met Welzijn enzovoort. Toch is dit vandaag nog erg versnipperd. Hoe goed het werk ook is dat overal gebeurt, in de perceptie van Inter zijn het vaak losse acties en maatregelen. Het is weinig of niet mogelijk om daarin altijd die rode draad te bewaren. Beleidsinstanties, projectleiders, bedrijven, sociale diensten zijn bezig met toegankelijkheid, maar men zou verder moeten gaan en werk moeten maken van een duurzaam toegankelijkheidsbeleid. Het is ook daarom dat het parlement in 2014 Inter heeft opgericht (*Parl.St. VI.Parl. 2013-14, nr. 2420/1*). Men wou op de eerste plaats de versnippering van het werkveld tegengaan, maar zeker ook een kwaliteitsgarantie hebben qua toegankelijkheid en universal design in het Vlaamse beleid. Wat binnen het Vlaamse beleid wordt ondernomen, werpt ook vruchten af om niet alleen de andere regionale besturen, maar ook het middenveld en private actoren mee te krijgen. Inter wil zorgen voor die samenhang en expertise. Ieder beleidsdomein en bedrijf mag nog zijn eigen richting uitgaan, maar het is belangrijk dat alles in één cirkel wordt gevat, waarbij Inter zijn visie kan geven en meewerken aan een consistent Vlaams toegankelijkheidsbeleid.

De aanbevelingen van dit onderzoek moeten het beleid de nodige inzichten geven om verder na te denken over een doordacht en samenhangend Vlaams toegankelijkheidsbeleid. Daarvoor heeft men twee belangrijke kapstokken: de missie van Inter, met de visie die daaruit is voortgesproken, en de beleidsintenties in de diverse beleidsnota's en het Vlaamse regeerakkoord.

2. Het onderzoek

Kathleen Polders, adviseur Toegankelijkheid en Universal Design, licht vervolgens het eigenlijke onderzoek toe, dat zij intern heeft geleid.

2.1. De Vlaamse Stedenbouwkundige Toegankelijkheidsverordening

De Vlaamse Toegankelijkheidsverordening is sinds 2010 van kracht en betreft toegankelijkheidsnormen vervat in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Ze is van toepassing bij aanvragen voor een omgevingsvergunning wanneer er structurele handelingen aan een gebouw gebeuren, bijvoorbeeld bij nieuwbouw of verbouwing. Ze is ook alleen van toepassing bij publiek toegankelijke infrastructuur, van een kleine handelszaak tot een kantoorgebouw van de overheid. Er zijn nu voornamelijk criteria voor rolstoelgebruikers opgenomen, want die moesten te controleren zijn via de plannen bij een omgevingsvergunningsaanvraag.

Een advies van Inter is verplicht indien de overheid opdrachtgever is en wil afwijken van de verordening, of indien het gaat om projecten van meer dan 7500 vierkante meter publiek toegankelijke oppervlakte. Inter geeft ook vaak facultatief advies, bijvoorbeeld wanneer een bouwheer op voorhand advies wil over de verordening, of aan een omgevingsambtenaar die een omgevingsaanvraag moet beoordelen. De focus van de verordening is nog altijd de basistoegankelijkheid. Inter heeft in 2010 heel wat flankerende instrumenten ontwikkeld om die toepassing zo veel mogelijk te stimuleren. Op de website www.toegankelijkgebouw.be vindt men een handboek en heel wat achtergrondinformatie over het hoe en het waarom van

de normen, en een quickscan waarmee ontwerpers al in een heel vroeg stadium kunnen checken in welke mate hun project moet voldoen aan de verordening. Er is ook een checklist, die enigszins overeenstemt met de nota die vroeger moest worden toegevoegd bij de dossiersamenstelling, en een nieuwsbrief die enkele keren per jaar een thema en goede praktijken in de kijker zet.

2.2. Evaluatie van de verordening

2.2.1. Onderzoeksvragen

Voor de evaluatie van de verordening werden zes onderzoeksvragen vooropgesteld. Hoe vormt toegankelijkheid een maatschappelijke uitdaging en welke opties heeft de overheid om met die uitdaging om te gaan? Slaagt de verordening in haar doelstellingen, namelijk basistoegankelijkheid realiseren, maar ook een hefboom zijn om integrale toegankelijkheid te realiseren in Vlaanderen? Wat zijn volgens de stakeholders factoren die de effectiviteit beïnvloeden, in welke mate wordt de verordening correct toegepast en wordt die basistoegankelijkheid op het terrein gerealiseerd? Wat zijn mogelijke voorstellen tot aanpassing van de verordening? Hoe beoordeelt men het flankerend instrumentarium, dus het handboek, de checklist, de vormingen die men in 2010 samen met Netwerk Architecten Vlaanderen deed? Zorgt dat voor een correcte toepassing, voor sensibilisering omtrent de noodzaak van toegankelijkheid, en welke aanpassingen of verbeteringen zijn daarvoor nodig? Is de verordening een voldoende geschikt en performant instrument om die toegankelijkheid te verhogen?

2.2.2. Aanpak

Men heeft gedurende ongeveer een jaar een onlinebevraging gedaan bij 154 ontwerpers, 137 omgevingsambtenaren en 109 ervaringsdeskundigen. Daarna heeft men een dossierevaluatie gedaan. Men heeft omgevingsvergunningsaanvragen bekeken. Het voorgaande heeft men dan meegenomen in focusgesprekken over verschillende thema's met diverse stakeholders. Op basis van de resultaten van de dossierevaluatie heeft men ook terreinonderzoek bij een aantal gebouwen en een aantal casestudies op plan gedaan. Dat alles resulteerde in conclusies en beleidsaanbevelingen.

Doel van de onlinebevraging was nagaan of de verordening in de praktijk wordt toegepast, en zo niet, waarom. Hoe schatten de ondervraagden de toegankelijkheid in na bijna tien jaar verordening? Hoe schat men de huidige instrumenten in? De dossierevaluatie gebeurde op basis van een steekproef van 147 vergunningsaanvraagdossiers verspreid over 15 lokale besturen, en dat in de periode 2012-2017, opdat de verordening lang genoeg van kracht zou zijn, maar de gebouwen al zouden zijn uitgevoerd. De dossiers waren regionaal gespreid, met ongeveer drie gemeenten of steden per provincie. Er was ook een spreiding tussen regionaalstedelijk gebied, kleinstedelijk gebied en buitengebied, en een goede spreiding tussen de diverse toepassingsgebieden en functies die onder de verordening vielen. Doel was nagaan hoe de verordening werd toegepast door omgevingsambtenaren en ontwerpers.

Dat alles werd afgetoetst in negen focusgesprekken: met ervaringsdeskundigen; met ontwerpers van vastgoed: met omgevings- en handhavingsambtenaren; over welzijn en gezondheid; over wonen; over restaurants en cafés, handel en dienstverlening; over onderwijs; over cultuur, jeugd en sport; over toeristische verblijfsaccommodaties.

Acht gebouwen die op plan in overeenstemming waren met de verordening werden bezocht door een adviseur van Inter om te bekijken of de verordening ook in de praktijk was toegepast. Dat gebeurde telkens samen met vier à vijf gebruikers, die

dan bekeken of dat gebouw praktisch bruikbaar was voor hen, met integrale toegankelijkheid tot gevolg. De acht gebouwen waren verspreid over vijf steden en gemeenten en over drie provincies. Ook de gebouwtypes waren vrij divers. Men is ook in gesprek gegaan met de uitbater of eigenaar van het gebouw om te zien welke de hefbomen of knelpunten waren die de uitvoering hebben beïnvloed.

Dan waren er de casestudies: zeven gebouwen die op plan niet conform de verordening waren, werden onderzocht op alternatieve ontwerpmogelijkheden. Ook daar is gesproken met de ontwerper om te zien wat de beïnvloedende factoren waren die maakten dat die de verordening wel of niet werd toegepast. Er werd ook bekeken of de gebouwen structurele elementen hadden waardoor ze niet konden voldoen, en of er met een andere oplossing, zoals een verschuiving op plan of een ander onderwerp een betere toegankelijkheid had kunnen zijn.

2.2.3. *Vaststellingen*

De vaststelling van het evaluatieonderzoek is dat ontwerpers de verordening onvoldoende toepassen en dat er onvoldoende controle is door de vergunningverlenende overheid. Slechts 9 van de 147 omgevingsvergunningsaanvragen waren conform de Toegankelijkheidsverordening op plan. Van die 147 dossiers waren er wel 56 gunstig beoordeeld, maar daarvan waren er dus slechts 9 correct gunstig beoordeeld. Er zijn ook 91 aanvragen gunstig onder voorwaarden beoordeeld, maar daarvan zijn er maar 35 correct zo beoordeeld. Ook bij de uitvoering ziet Kathleen Polders een foutieve toepassing van de toegankelijkheidsvereiste: geen enkel gebouw van de 9 die op plan voldeden, bleek na realisatie conform te zijn. 1 ervan was nog niet volledig uitgevoerd en kon nog niet gecheckt worden. Er blijkt ook onvoldoende handhaving te zijn: die gebouwen staan er nu gewoon. De conclusie is dat de Toegankelijkheidsverordening de beoogde integrale toegankelijkheid niet realiseert, zelfs niet de basistoegankelijkheid.

2.2.4. *Oorzaken van de onvoldoende toepassing en mogelijke acties*

Wat zijn de oorzaken en welke mogelijke acties kunnen daar tegenover staan? Ontwerpers blijken onvoldoende kennis te hebben over de Toegankelijkheidsverordening, hebben vaak moeilijkheden met de toepassing ervan bij renovatie, geven aan dat specifieke projecteigen prioriteiten primeren, hebben de perceptie dat toegankelijkheid heel veel plaats inneemt en heel veel geld kost. Bovendien is er geen druk vanuit controle of handhaving. Kathleen Polders suggereert een permanent vormingsaanbod voor ontwerpers als antwoord daarop. In 2010, toen de verordening van kracht werd, is sterk ingezet op vorming, maar daarna bleef het beperkt tot af en toe een vorming op vraag. Verder zijn er verbeteringen mogelijk aan het flankerende instrumentarium, het handboek en de website. Er kan ook meer worden ingezet op inspirerende voorbeelden. Ook opleiding is belangrijk, want toegankelijkheid blijkt bij studenten niet mainstream te worden meegenomen in de ontwerpopleidingen.

Bij renovaties stelt Inter vast dat de verordening niet altijd één op één toepasbaar is. Ontwerpers vragen daar om een soort pragmatiek in te bouwen. Dat zou kunnen door een expertenadvies, bijvoorbeeld op basis van een extra afwijkmogelijkheid, of door functionele eisen op te leggen. De spreker benadrukt ook nog eens het belang van sensibilisering rond het belang, de meerwaarde en de effectieve kost van toegankelijkheid, zodat bouwheren en ontwerpers daar een duidelijker beeld van krijgen.

Kathleen Polders wijst erop dat er onvoldoende controle is op de Toegankelijkheidsverordening. Omgevingsambtenaren geven aan dat die controle vaak te vroeg, maar soms ook te laat komt. Vergunningverlenende ambtenaren zeggen dan weer dat er onvoldoende kennis is rond toegankelijkheid en dat het vaak ook

aan tijd ontbreekt om grondig te controleren. Bij specifieke gevallen blijkt er bovendien nood te zijn aan gespecialiseerd advies.

Het tekort aan tijd en kennis kan worden opgelost door een gericht en permanent vormingsaanbod, ook voor de vergunningverlenende ambtenaren, en eventueel ook door een verplicht advies, een soort attestering bij de aanvraag. Controle en handhaving kunnen worden opgevolgd door een expert of een gecertificeerd architect, die een conformiteitsrapportage kan doen aan de overheid. Als iets niet conform is, kan een boete worden opgelegd. En er kunnen ook steekproefsgewijze controles gebeuren. Kathleen Polders geeft aan dat er bij een verplicht advies ook een extra kost komt kijken, die wellicht zal moeten worden betaald door de aanvrager. Daarom pleit ze ook voor stimulerende maatregelen, van financiële aard of via waarderingskaders. Voor meer advies op maat, tot slot, kan men nu al terecht bij Inter.

Wat de uitvoering betreft, blijkt er ook bij de bouwprofessionals onvoldoende kennis te zijn rond toegankelijkheid. Oplossingen daarvoor zijn: een gericht en permanent vormingsaanbod, het optimaliseren van het flankerende instrumentarium, en sensibiliseren rond het belang en de meerwaarde van toegankelijkheid. Kathleen Polders onderstreept dat er ruimer moet worden gedacht dan enkel de ontwerper. Er moet sprake zijn van een kenniscontinuüm, van de studenten, over de ontwerpers, de aannemers en de bouwheren tot de uitbaters.

Handhaving blijkt geen gewestelijke prioriteit te zijn. Lokale handhavingsambtenaren geven ook aan dat de materie vrij specifiek is en grondige kennis vereist. Extra kennis, bijkomende capaciteit en een gericht en permanent vormingsaanbod, en daar een lokale prioriteit van maken, kunnen hier een oplossing zijn. De spreker werpt daarbij nog de vraag op of controle en handhaving binnen de Codex Ruimtelijke Ordening of sectorspecifiek moeten worden georganiseerd.

Inter ziet op het terrein dat de verordening geen integrale toegankelijkheid realiseert. Er is zowel verstrenging als versoepeling nodig van bepaalde toegankelijkheidsvereisten. Bepaalde vereisten kunnen worden aangepast. Bij de op plan afleesbare elementen wordt gevraagd om de verordening uit te breiden naar toegankelijkheidsvereisten voor alle doelgroepen, om de keten van toegankelijkheid erin te vervatten, om functiewijzigingen in het toepassingsgebied te vervatten en om ook personeelsruimten te vatten. Een uitbreiding naar toegankelijkheidsvereisten voor alle doelgroepen betekent ook een hogere bouw- en uitvoeringskost. Kathleen Polders benadrukt wel dat die extra kost moet worden afgewogen tegen de extra baten: veel meer gebruikerscomfort voor iedereen. Een onderzoek van de UHasselt kwam uit op een relatieve meerkost van 2,7 procent bij nieuwbouw, wat niet zo veel is ten opzichte van de totale bouwkost. Voor bestaande gebouwen ten slotte ontbreekt een groeipad waarbij een ambitie wordt vooropgesteld en een groeitraject wordt voorgesteld. In Frankrijk heeft men dat bijvoorbeeld wel al gedaan.

2.3. Algemene conclusies en beleidsaanbevelingen

Concluderend stelt Kathleen Polders dat er diverse maatregelen noodzakelijk zijn, doorheen de verschillende fases van het proces. Vooraf is er nood aan positieve waardering als impuls voor integrale toegankelijkheid. In de ontwerpfase moet de regelgeving verduidelijkt en aangepast worden en moet een betere toepassing ondersteund worden. Bij de omgevingsaanvraag moet de toepassing van de regelgeving gecontroleerd en gemonitord worden. Bij de uitvoeringsfase moet een betere uitvoering van de regelgeving ondersteund worden, en bij de oplevering moet de regelgeving gecontroleerd, gehandhaafd en gemonitord worden. Bij de bestaande gebouwen tot slot zou er een groeipad kunnen worden uitgewerkt. Verder moet er ingezet worden op het kenniscontinuüm, van bij de start tot de ingebruikname.

Inter vraagt een bijsturing van de regelgeving, met aandacht voor integrale toegankelijkheid, een pragmatische benadering en expertenadvies. De toepassing ervan moet maximaal gefaciliteerd worden door een goed flankerend beleid. Dat kan door kennis, opleiding en bewustwording van de meerwaarde van toegankelijkheid. Dat kan ook door waardering van de toegankelijkheidsinspanningen die geleverd worden, en door ondersteuning te geven aan ontwerpers, bouwheren en ambtenaren. Verder moet er worden ingezet op controle en handhaving, en dat alles met aandacht voor de raakvlakken en het bredere geheel van het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid. Inter wil daarbij de partner zijn voor coördinatie en samenhang.

II. Vragen en opmerking van de leden

1. Tussenkomst van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde dankt de sprekers voor de studie en voor de duidelijke presentatie. Hij ziet de studie als een wake-upcall: de toegankelijkheid in Vlaanderen is slecht, daar kan men niet omheen. Dat betekent dat een grote groep mensen op dagdagelijkse basis gediscrimineerd wordt. Het is duidelijk dat er beleidsmatig iets moet gebeuren, en deze studie kan daartoe een aanzet zijn.

Toegankelijkheid gaat veel ruimer dan de verordening. Maurits Vande Reyde stelt dat er nood is aan een algemene visie, een strategisch plan toegankelijkheid. Hij heeft daartoe een conceptnota opgesteld, die onder meer aangeeft welke domeinen daar allemaal bij betrokken zijn (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 384). Het ontbreken van zo'n strategische visie op het vlak van toegankelijkheid is een enorme lacune. Het hele parlement moet daar werk van maken, om aan te geven waar Vlaanderen over twintig jaar wil staan op het vlak van toegankelijkheid.

Specifiek met betrekking tot de stedenbouwkundige verordening zijn een aantal pertinente elementen aangehaald in de studie. Dat de verordening onvoldoende wordt nageleefd, heeft meerdere oorzaken. Zo is er lokaal te weinig controle en handhaving, vaak door een gebrek aan tijd, middelen en mensen. Men gaat af op wat er op het plan staat, maar tussen plan en realiteit is er vaak een grote kloof. Maurits Vande Reyde suggereert om naar een soort certificeringssysteem te gaan, zoals dat ook bestaat inzake energienormen, waarbij experts specifiek de taak krijgen om die toegankelijkheid na te gaan. Wat de bijhorende kost betreft, wijst de spreker erop dat toegankelijkheid een meerwaarde biedt en dat het beter is om vooraf na te denken over de toegankelijkheid van een bouwproject dan achteraf dure aanpassingen te doen. Zo'n certificeringssysteem lijkt de spreker een betere oplossing dan lokale stedenbouwkundige diensten volledig verantwoordelijk te stellen. Binnen de verordening worden specifieke criteria gehanteerd, maar de sprekers van Inter gaven zelf al aan dat het voor grotere projecten beter is om een algemene visie te hebben en te kijken hoe dat past binnen de keten van toegankelijkheid. In de plaats van een routinematige checklist kan men dus beter naar zo'n algemene visie gaan waarin toegankelijkheid breed wordt bekeken. Dat kan ook volledig in dat certificeringsproces passen.

Meer aandacht voor toegankelijkheid in de opleidingen, is voor Maurits Vande Reyde een evidentie. Zowel architecten als bouwheren geven immers aan dat er te weinig kennis is.

Het volgende punt van Maurits Vande Reyde betreft de verankering in fundamentele rechten. Hij stelt voor om toegankelijkheid op te nemen in de antidiscriminatiewetgeving. In andere landen, waar de toegankelijkheid veel beter is, is dat wel zo. Met zo'n algemeen principe kan men duidelijk maken dat toegankelijkheid echt een mensenrecht is. Kan het volgens Inter een effectief instrument zijn om toegankelijkheid op te nemen in de antidiscriminatiewetgeving?

Inter is hét expertisecentrum als het over toegankelijkheid gaat. Maurits Vande Reyde vindt het dan ook frappant dat zij op dit moment eigenlijk aan de zijlijn staan. Dat is de verantwoordelijkheid van het beleid. Bij grote openbare projecten wordt Inter vaak zelfs niet betrokken, en dat vindt de spreker niet langer aanvaardbaar. Hij wil dat het advies van Inter standaard wordt meegenomen als bouwprojecten worden beoordeeld.

Tot slot is er het punt van de financiering. Inter werkt deels privaat, deels publiek. Kan men het werk dat men bij Inter voor ogen heeft, als spil van het toegankelijkheidsbeleid, aan met de huidige middelen?

2. Tussenkomst van Inez De Coninck

Na het lezen van de studie en het horen van de uiteenzetting onderscheidt *Inez De Coninck* drie belangrijke aspecten rond gelijke kansen voor mensen met een beperking. Er moet worden ingezet op vereenvoudiging, verruiming en op voordeel.

Uit het onderzoek is onder meer gebleken dat er bij omgevingsambtenaren maar ook bij ontwerpers onvoldoende duidelijkheid is rond de richtlijnen. Ze pleit voor een vereenvoudiging van de regels. Hoe duidelijker de regels, hoe eenvoudiger het wordt om ze te handhaven.

Wat verruiming betreft stelt ze vast dat de verordening niet integraal is, en niet overal toepasbaar. Ze vindt dat de overheid zelf het goede voorbeeld kan geven door te zorgen dat de publieke gebouwen goed toegankelijk zijn. Met voordeel verwijst ze naar het idee dat het voor iedereen interessant kan zijn om rekening te houden met de richtlijnen.

Ze ziet een gelijkenis met de vergunningen en richtlijnen rond isolatie. Dat is op vrije korte tijd grondig geëvolueerd. Jaren geleden was het isoleren van gebouwen voor niemand een prioriteit maar vandaag is iedereen overtuigd van het belang ervan. Dat is begonnen met een berekening van de K-waarde, vandaag bestaat er een volwaardige EPB-regelgeving met een onafhankelijk verslaggever (EPB = energieprestatie en binnenklimaat).

Inez De Coninck stelt zich dan ook de vraag of toegankelijkheid deel moet blijven uitmaken van het domein Omgeving. Er zou dan een toegankelijkheidspeil kunnen worden vastgelegd voor woningen en publieke plaatsen, net zoals er vandaag een E-peil bestaat. Een hoge toegankelijkheidswaarde kan ook een meerwaarde betekenen voor het gebouw bij een eventuele verkoop.

In de commissie kwamen eerder al de quick wins aan bod, waarvan de minister al aangaf die zo snel mogelijk in de praktijk te willen omzetten. Ze vraagt aan de gastsprekers waar zij laaghangend fruit zien, en ze vraagt welke rol zij weggelegd zien voor de Vlaamse Bouwmeester. Ze vraagt ten slotte ook naar hun mening over de suggestie om eerst in te zetten op de toegankelijkheid van alle publieke gebouwen, via een gefaseerde aanpak. Daarbij start men met toeristische infrastructuur, openbare domeinen, pleinen en stations, en focust men pas in een latere fase op niet-publieke gebouwen.

Ze vraagt de gastsprekers ook naar hun mening over het koppelen van sectorale subsidies aan de mate waarin ze voldoen aan de Toegankelijkheidsverordening. Het gaat dan om gebouwen voor sport, cultuur, toerisme. Op die manier zouden subsidies een meer bindend karakter kunnen krijgen.

Maurits Vande Reyde stelt voor om toegankelijkheid in de non-discriminatiewetgeving op te nemen, maar Inez De Coninck is er niet van overtuigd dat dat in de praktijk resultaat zal opleveren. Ze pleit voor een meer pragmatische aanpak.

Ze gelooft dat de problemen rond toegankelijkheid voldoende gekend zijn en dat de oplossingen vaak voor de hand liggen. Ze ijvert voor een mental shift die al begint bij de planfase en bij de opleidingen van ontwerpers. Het moet een automatisme worden om aandacht te hebben voor die problemen. Dat zou wellicht ook de eenvoudigste oplossing zijn, want eens een gebouw er staat zijn verregaande ingrepen niet meer zo evident, aldus Inez De Coninck.

3. Tussenkost van Yves Buysse

Yves Buysse gaat ervan uit dat iedereen zich herkent in de conclusies van de studie. In verband met dit thema verwijst hij naar het Huis van de Bruggeling, een gebouw waar alle stadsdiensten van Brugge sinds enkele jaren gecentraliseerd zijn. Het gebouw is voor hem een symbooldossier binnen dit thema, omdat het gebouw geen eigendom is van de stad Brugge. De stad huurt het gebouw van een privé-eigenaar, wat op zich al tot problemen kan leiden. Hij vraagt of het voor gebouwen waarbij meerdere spelers betrokken zijn, moeilijker is om te voldoen aan de inhoud van het decreet, en of dat blijkt uit het onderzoek.

Yves Buysse stelt ook vast dat zelfs gebouwen van minder dan tien jaar oud al problemen kennen met toegankelijkheid. Vaak komen die problemen pas achteraf naar voren. Hij vraagt in dat verband hoe de permanente opvolging nog beter kan worden geïmplementeerd.

Hij wijst ten slotte op mogelijke conflicten rond erfgoed. In gebouwen met hoge erfgoedwaarde is het niet altijd evident om hogere verdiepingen toegankelijk te maken voor rolstoelgebruikers. Komen dergelijke problematieken vaker voor of zijn dat eerder uitzonderingen?

4. Tussenkost van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts erkent dat dit geen gemakkelijke uitdaging is. Maar uit de resultaten van dit nieuwe rapport blijkt opnieuw dat er nog bijzonder veel werk is, ondanks eerdere inspanningen. Ze vindt dat er vooral een mental shift moet komen, waarbij iedereen het belang van toegankelijkheid ten volle erkent. Dat zou een evidentie moeten worden.

Bij het verbeteren van de toegankelijkheid zal het belangrijk zijn om harde maatregelen in te voeren, aldus Tinne Rombouts. Ze verneemt van de sprekers graag of zij daar zelf concrete voorstellen rond hebben. Een verordening lijkt haar op zich een interessant instrument om dwingend op te treden. Maar ze vraagt of er ook voorstellen zijn voor andere instrumenten, specifiek voor dat regelgevend kader.

Met de verordening werd er gepleit voor basistoegankelijkheid, maar het eigenlijke streefdoel is een integrale toegankelijkheid, en dat gaat veel ruimer. Ze denkt dat daar een aantal kansen liggen, bijvoorbeeld wat openbare ruimte betreft. Vlaanderen heeft voor de inrichting van openbare ruimte wel een richtlijnenhandboek maar de ervaring leert dat dat handboek niet altijd even strikt wordt nageleefd. Ze denkt dat er ook voor openbare ruimte strengere normeringen moeten komen.

In de studie kwam ook naar voren dat er iets schort op het vlak van kennis en expertise. Tinne Rombouts merkt op dat er vandaag een aantal verplichte en een aantal facultatieve adviezen bestaan. Het is wellicht interessant om die verplichte adviezen uit te breiden. De sprekers gaven wel al aan dat het niet evident is om op dertig dagen tijd nieuwe adviezen af te leveren, laat staan om met bouwheren in gesprek te gaan en tot oplossingen te komen. Ze vraagt in dat verband of het denkbaar is dat een ontwerp eerst de toegankelijkheidstoets moet doorstaan voordat er een omgevingsvergunning kan worden ingediend. Op die manier is de

omgevingsambtenaar ook zeker dat het ontwerp goedgekeurd is. Dan kan dat in het vergunningsdossier ook meteen afgevinkt worden, aldus Tinne Rombouts.

Ze merkt op dat zelfs in de ontwerpfase en de beoordelingsfase de cijfers niet goed zijn, en dat er op dat vlak een ongelooflijke winstmarge te behalen is. En het is net in die fase dat de overheid ook een belangrijke rol kan spelen. Al weet ze dat dat natuurlijk ook extra mankracht zal vergen.

Tinne Rombouts stelt vast dat er ook op het vlak van opleidingen nog een lange weg af te leggen is, zowel bij architecten als bij bouwvakkers. Ze ijvert dan ook voor een grondig debat met de onderwijssector. Toegankelijkheid moet de evidentie zelve worden binnen die opleidingen.

Maar ook controle en handhaving blijven een grote uitdaging. Controle op het terrein is geen evidentie, en het gebeurt erg weinig, aldus de spreker. De conformiteitsattesten zijn bij ruimtelijke ordening aan bod gekomen en zijn al verschillende keren besproken geweest. Het lijkt haar verstandig om dat in een globalere context te bekijken, waarbij de verschillende controles rond toegankelijkheid, brandveiligheid en stedenbouwkunde worden gebundeld. Op die manier moet een gebouw niet door vijf of zes verschillende controleurs worden nagekeken.

Ook het aanpakken van de bestaande gebouwen lijkt haar een uitdaging op zich. Ze vraagt of er goede voorbeelden zijn uit het buitenland die ook hier kunnen worden geïmplementeerd.

In het onderzoek werd ook het voorstel gedaan om met labeling of met financiële incentives te werken. Tinne Rombouts gelooft dat labeling vaak stimulerend kan werken. Ze denkt dan aan een label voor mensen die meer doen dan hetgeen wettelijk voorgeschreven wordt.

Ze begrijpt dat er een vergelijking wordt gemaakt met het EPB-label. Maar qua energie-efficiëntie kan men wel duidelijk vastleggen welk peil een gebouw dient te bereiken, en bestaat er ook een pakket van maatregelen waaruit de architect kan kiezen om dat peil te halen. Als het over toegankelijkheid gaat moet het hele plaatje kloppen. Men kan niet zomaar een aantal maatregelen uitkiezen, en andere cruciale maatregelen achterwege laten.

5. Tussenkomst van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege gaat ervan uit dat niemand echt schrikt van de resultaten van de studie. Het valt haar op dat er nu sterke nadruk wordt gelegd op sensibilisering en opleiding, en ze erkent het grote belang daarvan. Maar er zijn ook veel elementen die moeilijk afdwingbaar zijn, en die moeilijk terug te vinden zijn in de vergunningsplannen. Hoe ziet men de stap van een vrijblijvend en stimulerende naar een meer afdwingbare aanpak? Want het valt haar op dat er nog heel wat vergunde ontwerpen zijn die niet voldoen aan de vastgelegde principes, en dat wordt vooral toegeschreven aan een gebrek aan kennis. Ze volgt in elk geval de stelling dat er niet alleen naar het gebouw zelf mag worden gekeken, maar dat de hele omgeving meetelt.

Ze vindt het idee van een verplicht advies zeer valabel. Zien de gastsprekers nog andere mogelijkheden om tot een regelgeving te komen die toepasbaar is, maar ook controleerbaar?

De studie legt ook een gebrek aan controle bloot, wat te wijten zou zijn aan een te lage prioritering, een gebrek aan capaciteit en soms ook een gebrek aan kennis, aldus Mieke Schauvliege. Maar als de vergunning op zich niet duidelijk genoeg is,

dan is die controle ook heel moeilijk. Controle is eigenlijk de laatste stap in het verhaal, dus men moet eerst werk maken van alle voorafgaande stappen.

6. Tussenkost van Jeremie Vaneckhout

Jeremie Vaneckhout dankt de sprekers voor het onderzoek en de duidelijke presentatie. De sprekers drukten in de inleiding hun geloof uit dat cijfers de kracht hebben om het beleid te beïnvloeden. Jeremie Vaneckhout hoopt dat de cijfers duidelijk genoeg zijn om een en ander in beweging te zetten want de conclusies zijn pijnlijk. Sinds tien jaar zijn er verordeningen die een zeer beperkt resultaat hebben.

De spreker begrijpt alle pleidooien voor verruiming maar zegt dat in de eerste plaats alles wat men al doet, zou moeten werken. Men mag niet alleen kijken naar wat er nog moet bijkomen, maar men moet eerst de ambitie van 2010 waarmaken. Er is nog maar een zeer beperkt stukje van die ambitie uitgevoerd.

Wat voor Jeremie Vaneckhout een beetje is ondergesneeuwd, is de gevoeligheid voor het thema bij ambtenaren en bij politieke bestuurders. Op welke manier wordt er al samengewerkt met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)? Er is nog veel werk om dit thema meer gestructureerd en geïntegreerd op te nemen bij alles wat er gebeurt. Er zullen de komende vijf jaar veel nieuwe investeringen in infrastructuur gebeuren. Is er een soort plan van aanpak?

Er is gebrek aan kennis en tools, en dit zou in opleidingen, zoals in de architectuuropleiding, aan bod moeten komen.

De huidige verordening spreekt over publieke gebouwen. Alle mechanismes van de private markt en private vergunningen toepassen, kan op dit moment niet. De handhaving voor publieke gebouwen moet strikter gebeuren.

Op de werfvergaderingen wordt vaak bij de uitvoering een beslissing genomen die een enorme impact heeft voor de toegankelijkheid, volgens de spreker. Hier moet ook meer aandacht aan worden besteed.

Als men het heeft over toegankelijkheid, wordt nog te vaak alleen gedacht aan rolstoeltoegankelijkheid. De spreker denkt ook aan mensen met bijvoorbeeld clusterhoofdpijn, voor wie er geen structureel beleid is.

Corona heeft geduid op het belang van publieke ruimte in de buitenlucht en op toegankelijkheid van parken en publieke zones.

Jeremie Vaneckhout zou het interessant vinden om na te gaan hoe het gebouw van het Vlaams Parlement nog meer toegankelijk kan worden gemaakt.

7. Tussenkost van Kris Van Dijck

Kris Van Dijck dankt de sprekers voor de presentatie en de voorafgaandelijke analyse. Er zijn nog grote uitdagingen, maar hij wijst ook op de grote inspanningen die in het verleden zijn gebeurd.

Voor Kris Van Dijck is de handhaving een pijnpunt. Het gaat niet alleen over toegankelijkheid maar vooral of er wel conform de bouwaanvraag correct wordt gebouwd. Er moeten nog heel wat inspanningen gebeuren.

III. Antwoorden

Wendy Metten stelt dat wat in de studie geschreven staat, is wat men allemaal reeds hoorde. In de studie is niet altijd per se de visie van Inter naar voren geschoven, maar men heeft geprobeerd mee te geven wat uit de verschillende focusgroepen kwam. Het waren vaststellingen die ook Inter in het verleden al deed. Nu heeft men een meer objectieve basis om beleid mee te voeren.

Als men een kenniscontinuüm moet opzetten voor de verschillende hefboomen uit de verordening, kan men dit ook bevestigen vanuit de praktijk. De adviseurs van Inter moeten bouwheren en architecten vandaag nog overtuigen van het belang van toegankelijkheid. Mensen vinden om verschillende redenen de weg naar Inter, maar de uitdaging is toch om de visie rond toegankelijkheid aan de oppervlakte te brengen en uit te dragen, zodat er een congruent beleid in heel Vlaanderen is. Enkel met een draagvlak en zonder versnippering kan men deze thematiek extra kracht bijzetten. Daarom is sensibilisering en bewustmaking zo belangrijk. De adviseurs doen dit dag in dag uit, maar er is meer nodig. In de adviezen van Inter gaat er ontzettend veel tijd naar sensibilisering en het uitdragen van de visie op toegankelijkheid.

Ook al is Inter een agentschap, klanten moeten betalen voor een opdracht, een advies dat men misschien niet zo graag uitvoert. Men zal Vlaanderen niet toegankelijk maken met alleen maar wetten en regels; er is ook overtuiging, begeleiding en nabijheid van experts nodig.

Alles moet samenhangend zijn; er moet worden gecoördineerd op vlak van toegankelijkheid. Daarom moeten de rollen heel erg duidelijk zijn. Wie heeft welke rol? Alvorens de rollen te bepalen, moet er een ambitie en perspectief zijn vanuit de Vlaamse overheid. Dit moet beleidsmatig worden opgepikt en zal gesprekken en inzicht vragen.

Het is nodig om over de grenzen heen te kijken naar de goede voorbeelden. In Frankrijk heeft men bijvoorbeeld in de wetgeving een deadline gesteld. Men moet het natuurlijk vertalen naar de Vlaamse realiteit.

Wendy Metten voelt bij de parlementsleden duidelijk de behoefte om de problematiek warm te houden en er samen iets aan te doen. Wat kan men doen om het onder de aandacht te houden? De steekproefsgewijze controle die men heeft gedaan, had een sensibiliserend effect. Men moet blijven zeggen dat er wetgeving is en dat die nog altijd van toepassing is. Er zijn wel veel vragen over het juridische aspect. Wat is afdwingbaar en wat moet afdwingbaar zijn? Er zijn ook vragen over de antidiscriminatiewetgeving. Mensen kunnen vandaag hun rechten al afdwingen, met redelijke aanpassingen, maar voor de spreker is er veel meer nodig dan het individuele recht van mensen met een beperking, dat op die manier moet worden afgedwongen.

Er zijn ook vragen gesteld rond certificering en labeling. Vandaag gebeurt het eigenlijk al. Sinds 2015 is een label ontwikkeld, samen met Het Facilitair Bedrijf, en is er een overzicht van de toegankelijkheid van alle Vlaamse overheidsgebouwen. Certificering moet ook worden ingekapseld in het voortraject en in het sluitstuk, en gepaard gaan met een serieuze begeleiding van ontwerp tot uitvoering. Inter zal niet altijd elk dossier intensief blijven begeleiden; ook de architect en de projectontwikkelaar zullen deze thematiek in de vingers moeten krijgen. Vandaag is het nog niet zo en moet Inter de rode draad blijven bewaken.

Inter vindt het, in het kader van het horizontaal beleid, heel belangrijk dat andere beleidsdomeinen zich ook geroepen voelen om werk te maken van een Vlaams

toegankelijkheidsbeleid. Vandaag wordt er zo gewerkt, maar de andere instanties zijn in feite opdrachtgever van Inter en bepalen het ambitieniveau. Sectorale beleidsinitiatieven en incentives zijn nodig; soms zijn andere adviezen nodig om het verschil te kunnen maken. Ambtenaren en architecten hebben in de studie aangegeven dat ze nood hebben aan een expertenadvies.

Wendy Metten ziet in de vragen van Yves Buysse de stelling van Inter bevestigd. Toegankelijkheid zou heel eenvoudig kunnen zijn, maar is tegelijkertijd heel complex. In het voorbeeld dat hij geeft over verschillende eigenaars met de vraag wie verantwoordelijk is voor wat, moet het mogelijk zijn om een oplossing te vinden in de vorm van een bouwteam of dergelijke. Via een begeleidingstraject kan worden gezorgd voor die algemene toegankelijkheid.

Wat de vraag van Yves Buysse over de omgeving betreft, stelt Wendy Metten dat de toegankelijkheidsverordening van toepassing is wanneer de infrastructuur nog op het perceel ligt. Inter krijgt veel vragen over hoe ver de toepassing van de verordening reikt.

Met permanente opvolging bedoelt Inter tot en met de uitvoering. Het is niet omdat het voorzien is, dat het ook goed wordt uitgevoerd.

In de verordening wordt verwezen naar erfgoed. In de praktijk werkt Inter heel goed samen met de erfgoedconsulenten. Zij hebben geen expertise inzake toegankelijkheid en dus is samenwerking en dialoog met Inter nodig om een goede afweging te kunnen maken en na te gaan hoe toegankelijkheid en erfgoed hand in hand kunnen gaan.

Wat de vraag van Tinne Rombouts over sectoraal beleid betreft, wijst Wendy Metten erop dat bijsturing van de wetgeving met heel wat flankerend beleid een zaak is. Kathleen Polders gaf eerder aan welk instrumentarium al ontwikkeld is om die wetgeving te begeleiden en niet te verengen tot basistoegankelijkheid maar tot een integrale toegankelijkheid. Men wil vooral een specifiek en gericht instrumentarium in het kader van de wetgeving zodat men weet waaraan men moet voldoen.

Er is een gericht beleid nodig maar ook een globaal plan van aanpak met een visie en een ambitieniveau waarbij zicht is op het groeipad met budget, timing enzovoort.

Inter mist vandaag de mogelijkheid om bij afwijkingen en advisering een pragmatische kijk op de dossiers aan de dag te leggen. Vaak worden zij gevraagd voor advies op het niveau van een omgevingsvergunningsaanvraag maar dan is 30 dagen te kort om het integrale toegankelijkheidsadvies te geven en is het enkel toegespitst op de omgevingsvergunning. Wanneer dan afwijkingen worden gevraagd, moet Inter zich nog altijd houden aan de regelgeving. Inter kan niet de pragmatiek aan de dag leggen om alternatieven te zoeken waarmee buiten de lijntjes van de wetgeving wordt gekleurd. Dat is nochtans wat Inter wil: marge om op zoek te gaan naar het potentieel van het ontwerp en ervoor zorgen dat mensen met een beperking daar gelijkwaardig gebruik van kunnen maken zonder altijd de regels zeer strikt te moeten volgen die in de wet staan.

Wat de opleiding van architecten betreft, is het de bedoeling om in september 2020 een congres te houden voor studenten, eventueel online, om na te gaan welke wedstrijdconcepten zij hebben ingediend. Dit initiatief past in kader van het Vlaamse Gelijkekansenbeleid. Kathleen Polders bevestigt dat ruim tachtig studenten hebben deelgenomen aan de workshops. Ongeveer zestig hebben zich geregistreerd om deel te nemen aan de wedstrijd en een vijftiental heeft een ontwerp ingediend. Het is de bedoeling dergelijke initiatieven te herhalen, zoals ook de campagneweek met Radio 2. Dat blijkt effect te hebben op het terrein.

Wat de vragen van Mieke Schauvliege over sensibilisering betreft, komt *Wendy Metten* terug op die rollen. Inter heeft geen ervaring met boetes uitschrijven. Inter probeert altijd te kijken naar de ambities van bouwheren. Als er wordt gedacht aan een dergelijk systeem, is het belangrijk dat het continuüm van kennis en sensibilisering tot handhaving telkens in ogenschouw wordt genomen.

Jeremie Vaneekhout verwees naar de kracht van cijfers. Cijfers zijn inderdaad belangrijk maar zijn niet het enige waarop het beleid zich moet baseren, aldus Wendy Metten. Het is wel belangrijk blijvend inzicht te hebben in de mate waarin men voldoet aan wetgeving en waarin Vlaanderen vandaag toegankelijk is. Cijfers helpen om te zien welke effecten beleidsmaatregelen hebben met de ambitie het nog beter te doen.

Inter werkt goed samen met de VVSG en is heel actief bij lokale besturen, in de vorm van charters en convenants. Er kan samengewerkt worden op projectniveau, dus voor een dossier ad hoc, of voor een kwaliteitsvol duurzaamheidsstraject. Eigenlijk zou de toegankelijkheidsadvisering altijd als een kwaliteitsvoorwaarde moeten worden ingeschreven in beleidsmaatregelen. Inter heeft daar samen met de VVSG en Politeia een boek over uitgegeven. De VVSG zit sinds kort ook in de raad van bestuur van Inter.

De wetgeving vandaag gaat zowel over publiek als privaat, maar Wendy Metten veronderstelt dat Jeremie Vaneekhout het heeft over het privaat woninggedeelte of appartement, maar daar gaat het niet over, daar stopt het aan de deur.

Ook de toegankelijkheid van het Vlaams Parlement kan eens worden bekeken, samen met Het Facilitair Bedrijf.

Wendy Metten begrijpt de ontgoocheling van Kris Van Dijck. Toen ze 25 jaar geleden pas afgestudeerd was, mocht ze starten met de campagne 'Toegankelijk Limburg heet u welkom'. Ze vraagt zich nog steeds af wat ze toen anders had kunnen doen om vandaag verder te staan op het vlak van toegankelijkheid. Toen was toegankelijkheid nog braakliggend terrein. Alles wat daarrond gedaan werd, vond men leuk. De pers had er aandacht voor en iedereen wilde werken aan toegankelijkheid. Ook vandaag is er nog veel welwillendheid om te werken aan toegankelijkheid. Volgens Wendy Metten gebeurt dat echter te versnipperd. Iedereen is bezig met zijn eigen kijk erop. Er is onvoldoende ambitieniveau vastgelegd in Vlaanderen, wat automatisch doorsijpelt naar andere niveaus, naar andere actoren. Er is het Vlaams agentschap Inter, dat ontstaan is door een fusie, opgericht door het decreet. Vroeger waren dat allemaal zelfstandige vzw's, die volgens haar ook heel goed werk verrichtten. Er is nog werk aan de winkel voor het agentschap. Er moet nagekeken worden hoe het zit met de financiering, een pijnpunt dat Maurits Vande Reyde terecht aanhaalde. Voor het toekomstig beleid moet bekeken worden wat er nodig is in Vlaanderen en wat er dan nodig is om dat te kunnen betalen en organiseren.

IV. Aanvullende vragen en antwoorden

Maurits Vande Reyde vat het voorgaande samen. Volgens hem zijn er twee heel belangrijke zaken naar voren gekomen: de korte termijn en de lange termijn. Op lange termijn is er een visie nodig. Hij heeft een conceptnota ingediend om daartoe een aanzet te geven (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 384/1). Hij meent dat het versnipperd beleid daarin samengebracht wordt. Het is heel belangrijk om te bekijken waar de lat gelegd wordt in de verschillende domeinen.

Wat de korte en middellange termijn betreft, stelde Jeremie Vaneekhout al de vraag wat er vandaag gedaan kan worden om de zaak te verbeteren en wat men

aan die verordening kan doen. Maurits Vande Reyde hoorde twee visies. Enerzijds kan het bestaande systeem voortgezet worden en kunnen de controle en de boetes eventueel versterkt worden. Anderzijds: als het systeem na meer dan tien jaar niet deugt, moet men dan misschien niet denken aan een andere zienswijze? Er kan dan een nieuw systeem gebouwd worden met certificering. Persoonlijk neigt Maurits Vande Reyde, net als Inez De Coninck, meer naar het tweede. Hij is er namelijk van overtuigd dat men de lokale besturen nog zoveel extra middelen kan geven als men wil maar dat het toch altijd te weinig zal zijn. Terwijl die certificering op het vlak van energie toch wel wat bewezen heeft de laatste jaren. Hij meent dat er meer in die richting gegaan moet worden. Dat is iets beleidsmatig, waarover de komende maanden verder gediscussieerd zal worden.

Tinne Rombouts stelt dat er nog verdere politieke debatten gevoerd moeten worden, maar ze vindt de uitnodiging om samen een aantal zaken nader te bekijken en van gedachten te wisselen zeker interessant. Er moet nog bekeken worden op welke manier dat te organiseren. Ze wil opnieuw de vraag voorleggen aan de sprekers, want ze deelt de interpretatie van Maurits Vande Reyde niet. Er is de mogelijkheid van labeling, wat inderdaad op sectorniveau gebeurt. Maar is het zo dat de sprekers vandaag aangeven dat ze de verordening op zich, waarin een aantal heel duidelijke richtlijnen worden vastgelegd, niet meer interessant vinden? Zo interpreteert *Tinne Rombouts* het alleszins niet. Bouwheren en architecten gaven zelf aan dat ze net een heel duidelijk kader nodig hebben. Ze denkt dat er inderdaad diverse instrumenten zijn om diverse doelen te bereiken en dat eerst het ambitieniveau verder vastgelegd moet worden. Ze wil graag de mening van de sprekers daarover horen, want ze had duidelijk een andere interpretatie.

Kris Van Dijck wijst erop dat voor lokale openbare gebouwen de lokale besturen vaak zelf bouwheer zijn. Er is dus een bouwheer die ook de vergunningsverlener is en die ook de controleur is. Soms blijkt dan uit analyses dat die niet voldoet. Hij bemerkt daar een spanningsveld.

Tinne Rombouts pikt daarop in. Ze stelde al de vraag of het interessant was om de verplichte adviezen op te tillen boven de lokale besturen en ambtenaren. Het kan interessanter zijn om meer naar het agentschap te kijken, zodat er gericht een oordeel geveld kan worden. Ze beseft dat daarvoor het kader uitgebreid moet worden. Maar er zijn vandaag al heel wat lokale besturen die al expertise inhuren om extra adviezen te geven over toegankelijkheid. Is het interessant om die denkpijpe van die advisering door te voeren? Voordat een bouwplan wordt ingediend en opgeladen bij het omgevingsloket, moet er dan al een stempel opstaan van het agentschap, dat al een toetsing gedaan heeft.

Wendy Metten antwoordt dat dat eigenlijk opengelaten wordt. In de studie wordt er een en-en-verhaal van gemaakt. Ze maakt niet de keuze tussen wetgeving ofwel het label- of certificeringsverhaal. Label of certificering is ook een heel ander verhaal. Dat is voor haar niet hetzelfde. Het labelverhaal wordt vandaag al gebruikt en is ook door de overheid mee ontwikkeld om ervoor te zorgen dat er actieplannen gemaakt worden en dergelijke, dat er ook werken gebeuren, zodat gebouwen het label halen van toegankelijkheid. Dat vindt ze dus iets helemaal anders. Ze denkt dat, om meer bondgenoten te vinden om die problematiek van toegankelijkheid meer gedragen te krijgen in Vlaanderen, architecten gecertificeerd kunnen worden die het werk voor de omgevingsvergunningsaanvraag in de vingers hebben en mee kunnen begeleiden. Dat is wat ze eerder bedoelde, voor een stukje transitie. Vandaag is dat er niet, en doet Inter dat eigenlijk nog. Ze denkt toch dat er een evolutie moet zijn naar een situatie waarin meerdere actoren in Vlaanderen zo'n expertenadvies kunnen geven. Voor haar is het niet of-of maar en-en. Volgens haar geeft de studie niet aan dat van de algemene werking van Inter vandaag een of-of-verhaal gemaakt moet worden.

De voorzitter bedankt Wendy Metten en Kathleen Polders en ook alle collega's voor de boeiende gedachtewisseling. Hij geeft nog even een persoonlijke ervaring mee. Hij is geboren begin jaren 60 en groeide op met een zwaar gehandicapte vader. De situatie was toen helemaal niet vergelijkbaar met die van nu. Dat is dus toch wel een positieve noot, ondanks het feit dat het traag gaat. Begin jaren 70 waren er op de luchthaven van Zaventem geen rolbanden of rolstoelen. Dat was eigenlijk hallucinant. De weg is lang, maar men is op de goede weg. Er zijn ook heel veel mooie voorbeelden en er is de bewustwording. Deze vergadering getuigt daarvan. Hij roept op om het niet te laten bij woorden maar ook over te gaan tot daden. Zijn dank gaat uit naar iedereen die in het verleden baanbrekend werk verzet heeft op dit gebied en ook nu nog verzet. Eigenlijk zou toegankelijkheid geen debat meer behoeven, maar de evidentie zelve moeten zijn.

Kris VAN DIJCK
Carina VAN CAUTER,
voorzitters

Maurits VANDE REYDE
Inez DE CONINCK,
verslaggevers